

SZARVASI ÚJSÁG

Hetilap, a társadalom, közgazdaság és irodalom köréből.

ELŐFIZETESI ÁR:

Egész évre 6 frt. — kr.
Félévre 3 frt — kr.
Negyedévre 1 frt 50 kr.

~~~~~  
Egyes szám ára 12 kr.  
~~~~~

MEGJELENIK:

hetenként egyszer **vasárnap.**

~~~~~  
Az előfizetési és hirdetési pénzek, úgy a lap  
szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz  
Szarvasra küldendők.

~~~~~  
A nyílt-térben minden garmondsor díja 25 kr

HIRDETESEK

~~~~~  
jutányos áron vétetnek fel.

A hirdetések az „Árpád” irodalmi és nyomda  
intézetbe küldendők.

~~~~~  
Budapesten lapunk számára hirdetéseket el-
fogad Jaulusz Gyula Dorottya utca 11. sz. továbbá
A V. Goldberger, servitater 3. sz. alatt.

A nőegyletek szervezete.

Sokat élcelődtek, de sok komoly ember is kigunyolta már a nőegyletek gyűléseit. Parlamenti eljárást utánoznak ők is, mint általában más egyleteink, a nélkül, hogy erre nézve a legprimitívebb kellékeik meglennének. Heves vérmérsékletük nem engedi meg, hogy bárkit is közbeszólás nélkül végig halgassanak. iskolázatlan észjárásuk következtében a be nem fejezett tárgyról másra ugornak át minden ok nélkül, szenvedélyes személyeskedések s apró tüszurások napirenden vannak; s mindennek felett ha csak egy kissé ügyetlen avagy tulságosan udvarias az elnök, apró lényegtelen tárgyak felett oly szóár indul meg többnyire magánbeszélgetések jellegével, hogy az idő végtelenre elnyulik s mielőtt más, talán fontosabb tárgyra térhetnének át, a tagok nagy része megszökik. S a mi még ennél is rosszabb, épen a legbuzgóbb tagok ellen, kik tényleg a legtöbb időt s legtöbb fáradságot áldozzák az egyletnek, rendszeresen megindul a pletyka, mihelyt egy-egy nő valami tisztségről vagy más alkalommal mellőztetni hiszi magát, s ha a buzgó hölgy egyuttal erélyes is s apró mende-mondák által magát megzavartatni nem engedi, kitör a vihar: senki sem dolgozik többé, de mindenki „kritizál” veszekedik.

Komolyan végig tekintve e vádakon, bárki észreveheti, hogy azok közt nincs egy sem, mely kizárólag a nők büne volna. A férfiak szeretik kigunyolni a nőt ép oly dolgokért, melyek, ha egyszer férfiúnak sajátosságai lettek: sokkal visszataszítóbbak; s mindenesetre károsabbak is, mint a nőknél. Nem szükség egész a görög és horvát parlamentig menni, a hasonlat keresésében, a mi országgyűlésünkön sem igen hiányzanak az oly ülések, melyeken a fentebb

rajzolt bajokra példákat lehet találnunk. — Nem mondjuk mi, hogy e gyűlések, avagy épen a görög parlament tanácskozásmódja mintaszerű s dicséretes volna: csak a tényt akartuk constataálni, hogy a férfiak sem jobbak a deákné-vásznánál. Ebből ugyan nem következik, hogy a nők gyűlésezéseinek szokott vezetését helyeselnünk kellene: de a kinek egy kis gyakorlata van a nők parlamenti sajátosságainak megismerésében, rögtön észreveheti, hogy a rendszer itt lényegtelen s minden kizárólag a vezető egyénektől függ. A nők épen azért, mert parlamenti modoruk hiányait jól érzik, tapintatos elnök vezetésének mindig engednek: bizony sok női gyűlés folyik le, különösen a fővárosban, mely méltán helyet foglalhatna alaki tekintetben a legjelesebb parlamentek mellett is.

A gyűlések módja s szervezete tehát főképp egyénektől függ, s hol alkalmas vezető van, bajtól tartani nem lehet. Mindenesetre nagyobb baj a sok gyűlésezés. Oly helyeken, hol 2—3 nőegylet is van, s ezek száma nem csekély, a szereplő nők kivétel nélkül mindegyikben megjelennek a nagy gyűléseken kívül egész sereg bizonysági tanácskozásokon, táncz- s ünneprendező összejöveteleken szerepelnek s mivel a nő még a kevésbé hiu is, minden ily alkalommal nagy előkészületeket tesz, nem épen alaptalan az a vád, hogy egyes nők, s ép azok, kik az egyleti életben kiváló szerepet viselnek, rossz családszanyok s háziasszonyok. Kivételek természetesen vannak, magam is, sok „neves” nőről tudom, hogy jó háziasszony egyszersmind; de a többségre nézve kétségkívül létezik e baj. S még ha csupán ráfogás lenne is, hogy a sok gyűlésezés a nőket csak

ládi körüktől elvonja, s az otthon iránt tartozó kötelességeikkel szemben elhidegíti, magyarázunk sem kell, hogy a sok gyülekezés reductiója mindenesetre üdvös dolog.

Két lényeges feltétele van e reformnak s e lényeges feltételek elfogadásától függ kisebb helyeken létező patriarchalis szervezetű jótékony nőegyletek kivételével a legtöbb nőegylet állandó virágzása: egyik az egyéni felelősség elvének minél szélesebb körben meghonosítása, a másik pedig legalább egy díjazott tisztviselő alkalmazása.

Az egyéni felelősséget eddig rendszeresen csak úgy értették némely nőegyleteknél, hogy az elnöknő végzett mindent s tulajdonképen az egylet csak az ő működésének köpenyéül szolgált. Bizonyos tekintetben helyes intézkedés ez is, de még helyesebb, ha minél több választmányi hölgynek adnak önálló munkakört. Betegsegítő s másnemű jótékony egyleteknél például igen czélszerű volna az egylet körét külön területekre vagy városrészekre osztani fel, s az egyes választmányi nőket (mint valami tizedeseket) felhatalmazni, sőt kötelezni arra, hogy a kerületökben lakó szegényekre teljes mértékben felügyeljenek; s az adott segítség felhasználását ellenőrizzék. Az egylethez beérkező folyamodványokat az elnökség, a a gyűlést sem várva meg, az illető választmányi nőkhöz küldené s a segítségül nyújtott élelem, ruha, tűzifa (pénzt adni általában nem tanácsos,) a választmányi hölgy által vásároltassék vagy a közösen vásároltából általa nyújtassék a segélyezettnek, s minden felügyelő az évnegyedenként tartandó választmányi üléseken (több rendes körülmények közt nem is szükséges) jelentést tegyen működéseiről, szegényei-

ről s egyuttal a rendelkezésére adott előlegekről, melyek évenként a pénztár állapotához képest osztatnának ki. Épen ily modort kellene s lehetne követni sok albizottság kiküldése helyett is. Igen gyakran megtörténik, hogy a régi rossz szokás szerint 3—5 tagból álló bizottságot küldenek ki oly ügy elintézésére, melyet tulajdonképen csak egy ember végezhet el. Czélszerűbb, ha azt egyre bízzák, s ha az elnökség már előleg intézkedik, hogy a kérdést egy választmányi tag tanulmányozza, s arról a gyűlésen határozott s részletes jelentést tegyen. Helyes volna végül, ha a nőegyletek elszoknának a deputációk tömeges kinevezésétől is. Elég ha a vezetőt kinevezik, s arra bízzák, hogy társait maga válassza meg az önként ajánlkozókból.

Szükséges továbbá a vezetés rendszeressége végett a díjazott tisztviselő alkalmazása is. Legyen az nő, ha lehet, s alkalmas rá, s különösen az ügyek vezetésére rendszeren képzett tanítónők közt kell azt keresni. Jól vezetett egyleteknél az ily díjazott tisztviselő rendszeren a titkár lesz, ki nemcsak a jegyzőkönyveket vezeti s az összes irományokat fogalmazza, de a tagkönyveket is rendben tartja s minden fontosabb kiküldetésben résztvesz. Ily egyén naponként egyik hivatalos órát istarthat oly egyfetenél, melyek hatásköre nagy, s a hivatalos órákból mindenesetre igen sok lesz nyerve. Az a pár száz forint, melyet az egylet ily célból kiad, nem kidobott pénz, sőt ha bizonyos százalék jutalmat ígérnek a szaporodó jövedelem arányában, a díjazás igen dus kamatot is hoz.

Némely nőegyletnél elyi kérdést csinálnak abból, hogy az egylet igazgatásában férfiak ne vegye-

F Á R C Z A

Boszniból.

A „Szarvasi Ujság“ levelezőjétől.

Mottó: Ha visszatérek boldog, va, hon,
Hadd lássam népedet virányidon.
Eötvös.

Egy hónapig Szerajevóban lenni, elég, hogy az ember megunja az itteni életet. Különös vágy szállja meg az embert. látni újból Bisztricza, Krupicza s a regényes Narrenta kavicsos partjait, a hercegóvz hegyek kopár szirteit, égig nyuló havasait — Dumos planina, Jacmeno brdo, Catava bara etc., a múlt e rémeit. Pedig hát a mi vitéz ezredünk egy hónapja már, hogy nyeli a szerajevói port, — mi pedig a bakának az exercierplatzon legnagyobb ellensége, vetélytársát, a napot sem feledve ki, mi itt a völgykatlanban ugyancsak elzigányított. — S nem is csoda! Egy mély völgykatlanban, körítve magas, kopár hegyektől fekszik a égen dicső s még ma is büszke Boszna-Szeralj. — Festői kép!

Keleti hegyoldalán ott diszlik régi vára s a történelmi emlékü bástyák még most is úgy mosolyognak le a békés halandóra, mint évszázadokkal ezelőtt, midőn ghazi basák

tartották győzedelmes seregükkel felvonulásukat. — Minden int ég t. Áll, bá hák tetejéről lobogós hadi kopja. Ágyuk vándoroltak fel, fél hold helyett két sas, lófark helyett lobogós tricólor. Külömben minden a régi s ép azért különös is előttünk.

Különös népe, házai, különös utczái, temetői s még éghajlata, földje is elüt a mienktől. — A város 70 ezernyi lakosságához képest nagy téren fekszik s ez az elődök kereszteti hajlamainak tulajdonítható. S hogy egészségi tekintetben nem áll még silányabban, azt árnyékos kertjének s s terebélyes fáinak köszönheti. Külömban a mennyit ez árnyékos helyek a levegő tisztítására, egészségi szempontból használnak annyit rontanak az itt rakáson lévő sirkertek különféle szenthelyek. Ezért aztán természetes egyre járja a typhus, himlő. Járványos, ragályos betegség mindig van. Gondoskodik róla az a sok turbános emlékoszlop a temetőben s a sok mozgó tisztatlan fezes az utczán. — 70 ezer lakosságának java török. Az intelligensebb elem, kereskedők kivatalnokok, ezek képviselik itt a szerb elemet. Annyi hivatalnokot, annyi egyenruhást egyrakáson még nem láttam. Szinte bosszankodom, ha látom őket. Körmölnek délelőtt

nek részt. Minden körülmény között tapintatlan s helytelen eljárás. Ne bizzák e férfiakra a gyámolítást s a multságok rendezését, de ne zárják ki az egyleti tanácskozásokból, s felügyeletből. Mindenesetre szükséges különösen, hogy a pénztár s irattár megvizsgálásánál a férfiak is közreműködjenek, ezeket kellő pontossággal nő nem végezheti, valamint a hatóságokkal érintkezésben is tanácsos a férfiak véleményét meghallgatni.

Sok apró dolog van még, melyben a nőegyletek szervezetét s alapszabályait egyszerűsíteni, sőt tökéletesíteni lehet. Így például régi, rossz s felesleges szokás az, hogy a közgyűlések meghívóit egy hóval vagy legalább két héttel előre hirdetik a lapokban. Ma, midőn a közlekedési eszközök oly nagy tökélyre emelkedtek, ez intézkedés felesleges, sőt rossz is, mert az élénk társadalmi élet sokoldalú jelenségei mellett a meghívókat könnyen elfeledik. Felesleges intézkedés továbbá rendes körülmények között megtartani a szigorú formálításokat, hogy p. valami kisebb pénzszerzésre szánt multság rendezését csak a választmány határozhatja el, vagy hogy a tagsági díjakkal hátrálékos revideálása tisztán a választmányi ülés előtt történhetik s az előleges lépéseket ellenőrkben ennek meghallgatása nélkül sem teszik meg.

A hazai nőegyletek hanyatló tekintélyét nagyban emelné a fentebb említett szervezet életbeléptetése. Kétségtelen ugyan, hogy minden egyes virágzása egyes vezértagjainak buzgalmától s tapintatától függ, de a helyes szervezet emeli a tagok buzgalmát s rendet csinál az egyleti életben, mely rend nélkül a felvirágzás nem képzelhető.

György Aladár.

a: irodában, s délután csak zavarják az embert s szatutallatjak. — A lakosság maga külömben a legbékésebb, legnyugodtabb, ezt tapasztalám februárban, a zavaros időben is, mikor pedig Bna Forte s Tungurék nyílt terve az vala, hogy bennünket szétverve, a nyert csata után triumphussal vonuljanak a fővárosba.

A szerbek már vallásuknál fogva is munkásabbak, a török nőnek szorgalmáról azonban mindenkor csakis elismeréssel szólhatunk. Annál lustábbak a férfiak. Egész nap el tud politizálni kávézva, csibukkal a szájában, melyet naponta csak 5-ször vesz ki akkor, midőn hallja a hívogatót, a minaretről óbégató muesim ajtatos Allah-y-Allah-ját. — Mindent félben hagy ilyenkor s szalad a patakhoz, hogy kezét, lábát megmossa, minél hamarabb elérje a gamiat. Igazán istenfélő, de munkátlan. Hogy legalább udvariasságból feleségének segítene s dologhoz fogna, azt sokkal lustább, hogy tegye. Ő ur a háznál, az asszony nép szolga. Valódi zsarnok, durva, ellentéte a gentlemann francziának. A mellett féltékeny. Jaj annak az asszonynak, ki massal, ő kivüle beszél. Az igaz, a törvény szigoruan tiltja ezt, s felhatalmazza a férjet, ily esetekben önjogulag eljárni. — Mi természetesebb, mint hogy így a török nő öpökre ki van zárva a társadalomból — ha egyáltalán törököknél társadalmi életéről szó lehetne. Szánakozással tekintem az álcázott tö-

Csarnok.

Sirva vigad a magyar.

(Vége.)

Nehéz megpróbáltatásokkal, iszonyu csapásokkal, szenvedésekkel — s fájó önváddal teljes a mi történelmünk. Ámde habár ezeréves multunk saját vétkünk regéje, mégis nincs egy lapja sem e történetnek, mely aljas csalárdságról, gyávaságról más népek általunk történt elnyomásáról szólana, nincs egy ténye sem e nemzetnek, mely miatt pirulnunk kellene. Sehol gyalázat, sehol szégyenfolt — mindenütt csak tragicum. Mert az igaz: sok fájó, szomorú eseményeket olvashatunk történet-könyvünkhől, — de viszont olvashatunk nagy számmal oly dolgokat is, melyek a magyar nemzet dicsőítő énekét képezik. És bár sok vérző sebe van a multba néző magyarnak, — van olyan hely is e multban, — hasonlóképp a Sahara oázisához — hol szeme édesen nyugodhat, melyre örömmel tekinthet; vannak oly nagyszerű tények is, melyek vele a sok but, bajt feledtetik. Vannak e népnek hibái mellett oly erényei is, melyek — miként a nap bearayozza a setét, komor felhőket — e hibákat némileg szebbítik, vagy legalább nem engedik annyira bántóknak, sértőknek látszani. Vannak e népnek erényei is, melyek iránta — ha hibáira nem is hunyunk szemet — sajnálatunkat részvétünket, szeretetünket teljesen felköltik.

Tudom, hogy a magyar mindig hajlandó vala elbizakodásra; tudom, hogy ez önhittséget nem csak ápolni, de legyezgetni is bün: mindazáltal — mert a nemes önbizalom soh'sem cserélendő fel az elbizakodással, igaza van gróf Mikó Imrének, hogy: „a nemzeti öntudat, ha alapja uem ábránd, bizonyára a nemzeti lét egyik szegletköve”. S ezért ne léssek szerénytelenségnek, ha ezek után, szemben nemzetünk elébb felső o't szenvedéseivel, hibáival, most történelmének ama fé-

rök nőt, valahányszor szembejövök vele. Nem tudom, nevessek-e, vagy inkább bámuljam bigottságát, féltékenységét. Io lépéssel előbb, hogy az ember elérné megfordul s lecuporodik, a mig nem távozol, ugy marad, a mint azonban észreveszi, hogy mégy, sietve hagyja ott a csatatért. Nem így a szerb nők. Fenyűző, kaczer, préda hölgyek nagyobbara. Dologtalansággal tölti a napot, egész nap az ablakban kaczerkodásával bosszantja férjét, s tetszélgesével elpredálja férje keresményét. Pedig a szerb nép muakás egy nép. Itt ép megfordítva áll, mint a törököknél. Életrealóság, munkásság, szorgalom jellemzi a férfiakat. Akaratlanul is eszembe juttatja a mi zsidóinkat. Tökéletes hasonmasuk Külömben a zsidókat említve Bosznia sem a volt Románia többé. Spanyol zsidók árasztják el Szerajevót is. A mi zsidópolgárainkat azonban nem lehet összehasonlítani a czopfosokkal. S az elég, hogy róluk ne szóljak.

* * *

Végre nem szabad felednem fezes katonáinkat. Csinalják nagyban mar a rechts marsot s büszkén lépdegélnek szegényeik. Persze először így van az. Uniformis, pajtásag vig élet gyönyörködtet, tetszik.

Ilyen fezeseket teremteni megyünk holnap Herczegov...

nyes időszakaira kimagasló alakjaira, a magyar nép ama szép jellemvonásaira fogok hivatkozni — melyeken végig tekintve valódi tiszta örömmel telik el szívünk.

Olvassátok végig a világtörténet könyvét, és azt fogjátok találni, hogy nemzetünk összes küzdelmei, anyagi és szellemi vívmányai ama nagy egésznek vajmi csekély részét képezik; azt fogjátok találni, hogy bár „Europa színpadán mi is játszottunk s miénk nem volt a legkisebb szerep: úgy remegé a föld kirántott kardunk, mint a villámot éjjel a gyerek,“ — hogy bár „egy ezredév néz ránk ítélő szemmel: Attilától egész Rákóczyig“, mindamellert azon események, melyekről a mi történelmünk beszél — azok az u. n. világ-események, az u. n. nagy nemzetek történelmei mellett egészen eltörpülnek; azt fogjátok találni, hogy történelmünk ama fényes korszakai, melyek a magyar nagyság tetőpontját képezik, — épen nem gyakoroltak maradandó, illetve átalakító befolyást a világ fejlődésére. És ez igaz, ez valóban így van.

Hanem ha más szempontból tekintjük történelmünk eme nagy korszakait: ha tekintetbe vesszük ama akadályokat, melyeket mindenki által elhagyatottságunk, soha nem szűnő ellenségeink és önhibáink gördítének utunkba és a melyeknek dacára mégis képesek voltunk annyit létrehozni, annyit felmutatni; ha tekintetbe vesszük, hogy a legkisebb cselekedet is, ha nemes lélekre vall, tiszteletünket érdemi — méltán csügghetünk szeretettel szegény, árva nemzetünk történelmének ama néhány fényesebb lapjain, nemzetünknek ama néhány nemes lélekre, nagy jellemre valló — bár nem világra szóló — tényein. Kis nemzet is, méltó lehet a bámulatra: hisz „nem sokaság, hanem lélek s szabad nép tesz csodadolgokat. Ez tette Rómát föld urává, ez Marathont s Budavárt híressé.“

Avagy hát kell-e mondanom, hogy e nemzet a maga férfias, bátor megjelenésében még ellenei tiszteletét, csodálását is ki tudta vivni? Kell-e emlitenem, hogy abban a korban, midőn még Europa u. n. mivelt nemzetei és a miveltlenség és erkölcstelenség éjszakájában tévelygének, már abban a korban, a IX. században e vad-barbárnak ezimzett

nába. Ismét tehát a harctérre! Megújul a nehéz a mult, maga keserves emlékeivel. Jöttek érdekes napok. — Isten velünk!

Majd, ha onnan visszatérünk, tán csak fog ütni az óra, indulóra.

Addig is a legjobbakat kívánja a „Sz. U.“ szép olvasóinak s olvasóinak

Haviár Gyula.

A majom.

— Párizsi életkép. —

Irta: ALFONSE DAUDET.

Szombat este van, a fizetés ideje.

Ez estén, mely egyszersmind a hétnek is vége, az ember már érzi közeledni a vasárnapot. A külvárosokban lármakiabálás, ajtózörgetés hallatszik. A munkások e tömegében mely nem fér a gyalogjáróra, s a lejtős nagy utra tart, egy kis árnyék siet lopva tétovázva haladva a külváros felé. — Keskeny kendőcskébe van takarva, halavány kis arcát nagy főkötő keríti, arcza nyomort, nyugtalanságot árul el. Hova megy? kinek keres? . . . Gyorsított menetéből, merev tekintetéből ez aggodalmas kérdés olvasható ki: „Vajjon idején érkezem-e? . . . Menetközben visszafordulnak az emberek, s gunyosan mosolyognak. Valamennyi munkás ismeri őt,

nép a civilizáció bizonyos fokával bira. Vagy nem arról tanuskodik-e vallásuk, igazságszolgáltatásuk, a vérszerződés, a pusztaszeri országgyűlés, vendégszeretetük, a költészet iránti hajlandóságuk és nők iránti lovagias tiszteletük: hisz maga a „feleség“ nevezet is bizonyítja elődeink természetes jellemnemességét, mellyel a nők iránt viselkedtek. Hadi tényeik, bátorságuk, ügyességük, találékonyságuk, hideget, meleget, nélkülözéseket tűrni tudó természetük pedig épenséggel ámulatba és rémületbe ejtette Europa népeit. „Hazám dicső nagy ősei, ti földet rázó viharok, ti egykoron a porba omlott Europa homlokán tomboltatok!“

Ámde bármiként is mentsük, szépítsük e dolgokat, ezek mégis csak rabló-kalandok valának. Későbbi történelmünk azonban bizonyítja, hogy épen nem romlatlan jellemű és szellemű népnek kellett annak lennie, mely a vén Európa mivelttségét oly könnyen, oly hamar elsajátította, mind a mellett hogy eredeti nemzeti sajátosságait hiven megőrizte; — azt bizonyítja, hogy nem köznapi lelki tehetséggel bíró, de természetes értelmű, tiszta erkölcsű népnek kellett annak lennie, kinek oly királyai valának, mint Sz. István, Sz. László vagy könyves Kálmán, a ki oly hatalmas, oly mivelt nemzetképes volt nőni, minő Nagy Lajosunk alatt volt Magyarország midőn „magyar tenger vizében hunyt el észak, kelet, dél hulló csillaga,“ — midőn a művészetek, kereskedelem, ipar s általában a műveltség oly fokon állott e népnél, mint a melynél magasabb fokon akkor Európa többi egy nemzete sem állt.

Kell-e kiemelnem, kell-e hangsúlyoznom a magyar nemzet világtörténelmi missióját, melyet a törökkel szemközt Hunyadi János oly bámulatos dicsőséggel, ügyességgel, tehetséggel teljesített? Képesvolnék-e, volna-e elég erőm kellőképen lefesteni a nemzetet a Nagy Mátyás alatt, a nemzetet hatalmának mivelttségének, dicsőségének tetőpontján? Avagy felbirnám-e a maga óriás voltában tüntetni ama hősök érdemét, kik mint Dobó, Jurisics, Szondi, Zrínyi, Losonezi stb. oly hősiséggel védték a török ellen nem csak hazánkat, de a keresztény Európát is, melyhez fogható csak a görög történelem mutathat fel?

mellette elhaladva ezt a borzadalmas guhynevet mondják utánna: „Lám a majom . . . A Valentin majma ki férjét meg keresni, S elkezdett pisszegni: kss . . . kss . . . nem fogod megtalálni.“

Ő pedig szó nélkül megy siet, lelkendezik, mert ezen az utcán, mely a sorompókhöz vezet, nagyon nehéz a feljárás.

Végre oda érkezett. A külváros legvégére, a legkisebb boulevardok sarkára. Itt van egy nagy gyár . . . Épen most akarják bezárni kapuját. — A gépek göze sivit s oly lármával illan el, mint mikor a gőzmozdony gőzét bocsátják ki. A kohókából még szivarog ki egy kis füst, s e pusztaság épületek felett uszkáló meleg atmosphaera az ezen elvégzett munka lehellétének látszik lenni.

Minden csendes. Csak a földszinten pislog még egy kis világ, egy rostélyzat mögött; a pénztárnok lámpája. Épen abban a pillanatban oltják el, mikor az asszony megérkezik. Késő van. A munkásokat már kifizették . . . Mit csináljon most? Hol találja fel őt, hogy megakadályozza keresetének elvadását? . . . Mikor oly szükséges a pénz a háznál, A gyermekeknek nincs harisnyája, a pék nincs kifizetve . . . Ott marad elbágyadva a kerítés mellett, révedezve néz bele a sötét éjszakába, nincs ereje mozdulni.

* * *

Említem talán szabadságharcainkat, miket oroszán bátorsággal, lankadatlan erővel küzdöttünk? Felsoroljam-e mind amaz eseteket, midőn a fel-feltámadó nemzet egy mozdulatával tönkrezuzta, kisöprötte ellenségeit? Említem-e Boeskey diadalait? Bethlen Gábor dicsőséges előnyomlását? Tökölly változó szerencsével vitt harczeit? II. Rákóczi Ferencz nagyszerű, de gyászos kimenetelű felkelését?

De nem adnék teljes képet nemzetünk dicsőségéről, ha érintetlen hagynám az utóbbi félszázad eseményeit, — ha nem említeném Magyarország ujja születését, ha nem hivatkoznék ama korszakra, melyhen nemzetünk bebizonyította életrevalóságát, romlatlan nemes jellemét. Mi volt hazánk állapota 1825 előtt . . . „Messze elmaradtunk a világ sorától, kitöröltek a nagy nemzetek sorából . . .” S hogy megváltozott a helyzet rövid 25 év alatt! A nemzetnek ez ujjáébredése legnagyobb mértékben az igaz, egy férfiú: Széchenyi István érdeme, mindazáltal abban az egész nemzetnek vala része. Hisz Széchenyi felléptét jóval megelőzőleg — a költők, írók hiven ápolák a hazafiság vesta-tűzét, ám másrészt a megyékben a nemzet összesége is életjelt ad magáról, midőn a teljeshatalma zsarnokság rendeletei már-már Magyarország szabadságát, ezer éves alkotmányát, történelmi jogait eltörölnök valának, — a nemzet jelleme életrevalósága, romlatlansága tette lehetővé a legnagyobb magyarnak, hogy oly nagyszerű munkát vihessen véghez, mely valóban páratlan a világtörténelemben, hogy egy már csaknem sirja szélén levő nemzetet nemcsak az életnek megmentett, de képessé, erőssé edzette arra is, hogy a majdan felzúduló óriási vihar se legyen képes ledönteni a „kisdud makkból sudarba szökkent fölgyet.” Csak-hogy ez utóbbi munkában nagy segítségére voltak, a magyar nemzet többi nagyra-törő államférfiai is, u. m. Kossuth, Deák, Eötvös, Szalay stb. És ez talán történelmünknek egyik legfényesebb lapja. Ekkor vett részt a hazai történelem megalkotásában a nemzet minden tagja, különbség nélkül, először — s éppen azért volt a kifejlődött harc oly nagyszerű, hogy lefolyásában az egész művelt világ bámulatát magára voná. Méltán várhatta a költő, hogy „kivirít még a magyar nép fája — s lombjait majd lsten, ember csodálja!”

A külváros csapszékeiből lárma és világosság árad ki. A nyugalmas gyárak e'evensége, élete a csapszékekben fejlődik ki. A homályos ablaküvegeken keresztül egész csoport üveg szórja hamis színeit, az absynt mérges zöld színét, a keserű liqueur rózsaszínét, a danzigi pálinka szalmasárga színét: lárma és kiabálás, dalolás, pohárkoczcintás hallatszik az utcára a fizető asztalra dobott pénz csörgésével együtt, melyet csak az imént szereztek a barna kezek . . . Az elhagyott karok az asztalra könyökölnek, mozdulatlanul a fáradtságtól; s a lebujt ártalmas, meleg levegőjében e nyomorultak elfeledkeznek arról, hogy otthon nem ég a tűz a tűzhelyen, s hogy nejeik s gyermekeik fáznak . . .

Ez alacsony ablakok előtt, melyek egyedül árasztanak világot az éj sötétjébe, egy kis árnyék jár-kel ide s tova félénken . . . Keres, kutat valamit a szegény majom . . . Egyik csapszéktől a másikhoz megy, az ablakhoz hajlik, az üveg egyik sarkát megtörli kendője csücskével, benéz aztán innen is emegy, aggodalmasan, lázasan, . . . Egyszerre csak összerezzen. Ott van az ő Valentinje szembe vele. Hitemre nagy egy ördög! hanyagul elveti magát fehér zubbonyában büszkén fodros hajára, s munkáshoz való elég csinoságára. A többiek körülveszik s hallgatják. Oly jól tud beszélni, s mindég ő fizet. Azalatt a kis szegény majom kívül dideg, arczát azon csoport felé fordítva, a hol ez ő részegese

Óh! de képes lennék-e csekély erőmmel hiven ecsetelni ez óriási harc mozzanatait; — képes lennék-e kellő és méltó képet adni a névről, mely alig hogy felébred — már is kardot ragad kezébe, hogy féltett szabadságát, minden oldalról megtámadott hazáját, az ellenség százazrei ellen megvédelmezze; képes lennék-e röviden összefoglalni ama harci tényeket, melyek örökre a vitézség, férfiasság, haza- és szabadságszeretet gyönyörű példányképeiül szerepelnek majdan a világtörténelem lapjain, buzdítva a késő utókor, miként Görögön története hennünket? Tegyek-e hasonlítást a magyar spartai nők között? Festhetném-e csak megközelítőleg is a magyar anya szivnemességének nagyságát, kiről a költő mondja — hogy a hazáért elesett fiát nem sajnálta a hazától, mert „ha maradt még egy fias kívánta a haza tőle, az egyiket nem siratta, a másikat odaadta.” Szükséges-e hasonlítást tennem a marathoni, termopyléi — és branyiszkói, tömösi, hatvani, isaszegi, váci, szolnoki, budai, sz.-tamási, piskii — és az ország megannyi emlékoszlopát képező győzedelmek között? S nem volna-e lehetetlenséggel határos elmondani, mindazon hősi tényeket, melyeket nemzetünk ezen harcban kifejté? elmondani, miként zúztuk tönkre az ellenünk fellázított nemzetiségeket, miként kergettük ki diadalmas előrerobogással a meghódításunkra küldött császári hadakat s miként küzd vala a kis nemzet a nálánál ezerszerre, tízezerszerre nagyobb két majd három nemzet-óriással a végjehelletig, az utolsó csepp vérig, ha . . . de ez már tragikus része e fényes kor-nak . . .

Hanem azért „él magyar, áll Buda még is. Csak hogy többé már nem küzdünk. Meg van kötve, meg van zsibbadva minden tagunk. Mert egyre ott áll mögöttünk. átokként nehezül rajtunk a három óriás rém-képe . . . Mint a tragédiában Bánk-Bán visszavonulánk a közdtérről — de nem hogy tétlenkedjünk, hanem hogy új harcot kezdjünk: a c i v i l i s á t i ó h a r c á t. Hisz, minden nagy és szép melyet az ő világ és a jelenkor művei közt csodálsz: bajnok-dicsőség, fényes, ország: — a t u d o m á n y gyönyörű gyümölcse., És ez a legméltóbb harctér, melyen egy nagyra-törő nemzet dicsőséggel küzdhet, — ha itt nemesen, meg-

kezében palaszkkal és pohárral mulatja az őt körülvevő arczokat.

Az üvegről visszaverődött kép úgy mutatta, mintha az asszony is közöttük üne, mint egy élő szemrehányás, lelkiismeretmardosás . . . De Valentin őt nem látja. Elmerülve e meg határozhatatlan csapszéki beszélgetésbe, mely megujul minden pohár bornál, s csak oly veszélyes, mint az a hamisított bor, nem látja e halavány kis arczot, mely az utczáról integet neki, s szemével az ő szeméit keresi. A nő nem mer belépni. Bemenni meg, hogy a pajtások közt fölkeresse, megszólítsa, szégyenlené. Ha még szép volna. De mikor oly rút . . .

* * *

Pedig mily üde és csinos volt, mikor megismerkedtek egymással, ezelőtt tiz esztendővel. — Mikor Valentin reggelenként munkára ment, minden reggel találkozott vele, mikor ő is szerény, de tisztességes keresete után ment. szalagokat és virágokat árulni a kapuk sötét bolthajtása alá, Megszerették egymást, mikor először találkoztak, de mivel nemvolt pénzüik, sokáig kellett várniok, mielőtt egybekelhettek volna, végre a fiu anyja is adott egy derekaljat ágyából, a nő anyja hasonlóképen.

álltunk, ha e harcot nemesen, dicsően megkezdjük: akkor elértük a célt, elnyertük a pálmát; a melyért századokon át hiába, vértettünk. És ezen a téren sem mutatja magát e nemzet kisebbnek, gyengébbnek, sőt ellenkezőleg — s erre méltán büszkék lehetünk — sokkal, sokkal nagyobbak: . . .

„Egyszer ember csak a magyar, mikor a fülét, szívét eltölti a muzsika. Könybe lábad a két szeme olyankor s eszébe jut a siralmas hajdankor. „Sírva jön a magyar nóta világra. . .“ S valóban e nép jellemének egyik legszebb vonása: a költészet iránti mély érzése, jó érzéke. Nem csupán nagy nemzeit költőinkre Kazinczi, Berzsenyi, Kölcsey, Kisfaludy Petőfi, Arany, Tompa, Főtös, Kemény, Jókai, Gyulai, Tóth Kálmán, Vajda; Jánosra kell hivatkoznom, hogy állításom igazsága kitűnjék: meg kell említenem kiváltképen népköltészetünk roppant gazdagságát, úde frissességét, népeletünk költészetét, népünk romlatlan, gyermeteg kedélyét, sőt még a hibáiban, szenvedélyeiben rejlő mély költőiséget is, mi hogy mennyire megkapó, mennyire megható, mutatja a jó népsziműveknek nem csak különösen nálunk, de a külföldön is mind nagyobb mérvet öltő kedveltsége. Hogy pedig a magyar nép zenéje mily hódításokat tesz a világban; — naponként tapasztalhatjuk. Nem ide tartozik ugyan szorosán, de mindazáltal nem hagyhatom említés nélkül a magyar nemzeti festészet újabbán tett óriási haladását, úgy hogy mai napság e tekintetben már a művelt külfölddel majdnem egy szintvonalon állunk . . .

Azonban a nemes harcba is merülnek fel némi tragikus vonások. Ezen nemes, az általános emberi művelődés érdekében, vivott harcainkat, fáradozásainkat, és az e téren tett valóban lélekemelő haladásunkat is kicsinyelik, ócsárolják és e téren aratott érdemeinket is elakarják tőlünk vitatni. Ránk akarják a miyeletlen, a barbár, a vad nép nevét erőszakolni, pedig a jóra törekvés, a haladni akarás, a minden szép iránti szeretett mind nagyobb és nagyobb körben hódít s már-már kezd gyökeret verni a nép szívében, lelkében is, mert eredetileg nemes jelleme erre képesíti őt. Ha pedig egyszer a nemzet jellemévé válik e törekvés, — ki nem irhatja onnét sem az ellenség szuronya, kardja, sem a gyűlölet szülte rágalom.

A leány menyegző ruháját kölcsönözte egy barátnejától, fatyolát egy piperésznőtől s azután kora reggel gyalog mentek esküdni. A templomban be kellett várniok egy gyászmise végét, varniok kellett a polgármesternél is, míg a gazdag házasok után rajok került a sor. . . A férj azután a külváros végére vezette nejét, egy négyszögletű szomorú kis szobába, mely lármas, piszkos, zajos szobákkal megrakott folyosó végén volt. Már ez is előre elkészítő volt házasetükre.

De nem is tartott boldogságuk sokáig.

Miután a férj kénytelen volt részegesekkel élni-együtt, ő is ivásra adta magát, csak úgy mint a többi munkás. A nő, mikor a többi asszonyokat sirni látta, elvesztette minden bátorságát; s míg a férj a csapszékben volt, addig ő a szomszédasszonyoknál töltötte idejét fásul közönyben, vagy szivszorongásban, vissza nem adhatlan panaszokkal ringatván s altatván el a karjaiban tartott gyermeket.

S ez az oka, hogy annyira megrutult, hogy a „majom“ gunynevet adták neki . . .

A kis árnyék még folytonosan ott van az ablakok előtt föl s alá jár. Lassu lépések zaja meghallatszik a járó sarában, fojtó köhögés fogja el, mert az est ködös és hideg.

Meddig kell még várnia?

Kétszer-háromszor tette már kezét a kilincsre, de nem mert bemenni.

támadásai, Mert „az nem lehet, hogy ész, erő és oly szent akarat, hiába sorvadozzanak egy átok súly alatt.“ És akkor majd nem leszünk kizárva a templomból, hol a nagy nemzeteknek a tisztelet tömjénét égetik „A nemzet dicsősége örökre ott fog ragyogni a történelem legfényesebb lapjain. Csak el nem kell csüggegni. Félre, kislelkűek, félre, nem veszett el! élni fog nyelvében: élni művészzel még soká e nemzet!“

Nehogy azonban subjektív hajlandóságnak tulajdonítsa valaki állításaimat, legyen szabad e tekintetben egy régi, nagymiveltsgű, olvasott és inkább kosmopolitikus, mint speciális nemzeti írónkra Kármánra — hivatkoznom, a ki már — én legalább azt vettem ki műveinek irányából — a ki már a múlt században megtámadá a tételt: „Extra Hungariam non est vita,“ — miként azt 30 évvel utóbb Széchenyi tevő s a ki épen azért egész elfogulatlansággal ezeket mondja:

„Habár sokszor hízkelés volt is már az, de valósággal igaz, hogy valamint határaink termékenyek, hazánk gazdag, úgy alkalmas is nagy lelkek nemzésére. . . Az a teljes erő, az a fizikai tökéletesség, mely az eredeti magyart ékesíti, az a józan okosság (sens commun), az a természeti ítélletétel (bon sens), úgy látszik, mintha ebbe a szép tájékba választotta volna lakhelyét. . . .“

Láttuk a tíz századon keresztül meg nem szünő szenvedések, sorscsapások, belviszályok szakadatlan láncolatát; láttuk a jóra termelt nemzet diadalait, győzelmeit, történelmének fényes korszakait. Ezen szenvedések és örömmel teljes ezerév adta meg a magyarnak azt a sajátos, eredeti nemzeti jellemet, a mely minden más néptől élesen elkülöníti, a bánat és öröm, bukás- és diadal folytonos váltakozása következtében fejlődött ki a magyarban az a különös kedély- illetve érzület-világ, mit a nem-magyar ember nem képes megérteni és a mit meg magyarozni nem lehet, hanem érezni kell. A minék a magyar költő ilyen kifejezést adott: „Ha az öröm legjobban festi képem: magas kedvemben sirva fakadok: de arcom vig a bánat idejében, mert nem akarom.

Végre!

Az a gondolat, hogy gyermekeinek nincs mit enni, bátorságot öntött belé. Belép. Alig hogy a küszöbre teszi lábát, harsogó nevetés árad előle.

— „Valentin itt a majom!“

A szegény nő némán, reszketve áll meg, moczczanni sem mer. Valentin dühösen kel föl. Hogyan! Oda mert jönni, keresni őt, megszégyesíteni őt pajtasai előtt. . . Várj csak várj, majd mindjárt meglátod. . . S a rettenetes Valentin összeszorított öklökkel tart felé.

A szerenesélen asszony futva menekül gunykaczej közt. Valentin kinyitja utána az ajtót, s két ugrással beéri az utcafordulónál.

Sötét van, nem látni senkit. Ah! szegény majom!

De nem, mérsem. . . A párisi munkás, ha nincs pajtasai közt, nem rossz ember. Mikor Valentin szemben áll vele, elveszté bátorságát, meghajlik tekintete előtt, majdnem a bánat fogta el. Karon fogva tivoznak, s az éj sötétjében nem a férfinak, hanem a nőnek zokogó, bánatos, haragos szava hallatszik.

Most a szegény majmon a visszatérés sora.

hogyan sajnáljatok.* Ez a hangulat vonul át népünk költészetén. Ezt a kettős érzelmet tapasztalod kifejezve a csárdás szomorú lassújában, meg csapongó, s szilaj frissében. Ezt a magyar zene édes-bús dallamában. Soha sem tud igazán örülni a magyar ember. Az a szomorú multak árnya, az a néma bánat mindig ott él a magyar szivben. Másrészt azonban búsulni sem tud igazán. Sokkal józanabb, sokkal férfiasabb, semmint ne bírja fájdalmán uralkodni, semmint, hogy ne tudná könnyen venni a bajt . . . „Rég veri már a magyart a teremő: Azt sem tudja, milyen lesz a jövendő — Örüljön-e, búsuljon-e nem tudja . . . De ha Isten büt adott e nemzetnek, azt is adott, mivel a büt ölje meg: Hol terem több jó bor és több szép leány, mint itt belől Magyarország határán . . .“

Nézd a csárdában mulató legényt! Hallgasd a danoló leányt! Figyeld meg az ősz magyar regéjét! — mindenütt megtalálhatod e kettős érzést. Egymást váltja bű és öröm dalban, zenében, regében.

És miként a csendes, nyugodt, örökké holdog élet nem élet, és miként csak úgy szép az élet, ha nehéz akadályokkal miket mások gördínek utunkba, vagy önnön szenvedélyeinkkel kell megküzdeni; és miként nemünk rendeltetése a boldogságért küzdeni, de azt soha el nem érni: — úgy — én legalább óhajtom, hogy csak legyenek továbbra is hazánknak, nemzetünknek örömei, diadalai mellett küzdelmei fájdalmai is, — hogy új ezredév múltán újra elmondhassák: „sirva vigad a magyar!“ — Hisz e pár szó eredeti nemzeti jellemvonásaink összessége, ez mutatja, hogy a H a z a szó minden magyarszival elváhatlanul össze van forva, a mely nép pedig hazáját igazán szereti: az a nép nem vész el, az nem veszhet el soha!

Réthy Dezső.

HIREK.

— (Uj népiskola) A Jánóvszky-házaspár által alapított népiskola épülete, mely a torma-utcza egyik tágas telkét foglalja el, már tető alatt áll, s az őszre teljesen elkészül. Mint már kifejezők, a közönség óhajával találkozónak, ha ez új iskolában a tannyelv magyar lenne, annyival is inkább, mert az ev. egyház egyetlen magyar iskolája nem képes eleget tenni az igényeknek. E részben természetesen az esperesség akarata a döntő; azé az esperességé, mely tüntetőleg szereti hangoztatni ugyan a magyar nyelv supremáciáját, de e mellett görcsösen ragaszkodik a tótajkúsághoz. Olyannyira, mintha legalább is a tót nemzetiségi aspirációk letéteményese volna, holott, legalább szemünkben nem egyéb, mint egy autonom hitfelekezeti előjárósága, melynek első sorban a culturalis haladást kellene szem előtt tartania, azt a culturalis haladást, melynek hazánkban kétségtelenül legfőbb közege a magyar nyelv. Beszélhetnek ott az esperességi gyűlésén akár mit, míg az iskolai oktatás terén másodrangúnak tekintik a magyar nyelv, mint művelődési közeg, míg oly elszomorító tényeket kell észlelnünk, minőt a közelebbi megyei tanfelügyelői jelentés tár elénk, melyszerint a megyében közel 40 népiskolában a magyar nyelv egyáltalában nem cultiváltatik: addig ugyan azok a hangzatos phrázisok porhintésnél egyébnek nem tekinthetők.

— (A városunkban) időző huszárszázad, mint értesülénk, nem e hó végén. hanem a jövő hó 16-án távozik az állomáshelyére. Orosházára.

— (Egy vizsga) tartatott, f. hó 20-án a-szarvasi

izr. hitközség elemi iskolájában, mely míg egy részt a növendékek szorgalmáról, másrészt a tanerők ügybuzgó tapintatos működéséről tett tanúságot. Az iskola tannyelve kizárólag magyar, s a tanítás minden tekintetben hazafias szellemű. A jelen volt szép számú közönség méltán fejezte ki elismerését a derék tanerőknek Schiff Adolf és Glück Zsigmond uraknak a nyilvánult sikerért.

— (A régi) 100 ftos bankjegy elfogadhatóságának határidejére nézve a pénzügyminiszter körrendeletileg tudatja, hogy azok a pénzügyi hatóságok és hivatalok által ez évi október hó végeig elfogadtatnak, onnan azonban a forgalomba többé vissza nem kerülnek.

— (Békésről) írják, hogy azon egyént, -ki f. hó 4 és 5-ike közti éjjelen a járásbírótság helyiségébe betört, a szeghalmi csendbírótság a töviskesi pusztán Csóka Tivadar foglalkozás nélküli n. váradi illetőségű pinczér személyében elfogta. Az illető tettét bevallotta s a békési kir. járásbíróshoz átkisértetett.

— (A honvédség) őszi gyakorlatai. Az idei őszgyakorlatok alkalmával a honvédsapátok részéről ismét több-helyen leendő összpontosítás és pedig Debreczenben: A 80-ik honvéd gyalogdandár a 22. 46. (Debreczen), 45. (Zilah) 9. és 12. (Boros-jenő) és 10. (Nagyvárad) számú zászlóaljakkal. Továbbá a 2-ik (Debreczen) osztálya. Összesen 6. gy. zászlóalj és 2 lovasszázad fognak összpontosítani.

— (Az állam) hivatalnokok anyagi helyzetének javítása czéljából kidolgozott javaslatot, melynél fogva fizetésük 40 százalékkal emeltessék a minisztertanács egyhangulag elfogadta azon kikötéssel, miszerint nevezett hivatalnokok által eddig élvezett segélyek és jutalmazások beszünttetnek. Az egész újításhól érdekeltre nagyon kevés előny háramlik, csak attól ez egytől lesznek ezután megkímélve, hogy nem kell bélyeges istáncziákat irogatni a magas kincstár képviselőjéhez.

— (Báró Radvánszky Antal,) az ágostái hitvallásnak egyetemes felügyelőjének — ki f. évi jún. 7-én Radvánban elhunyt — emlékezetére, a bányakerületi összes evang. egyházaiban Sz. Hsg után X-ik vasárnapon vagyis jövő aug. hó 13-án gyász istentisztelet tartatik.

— (Kiugrott) a vonathól. Mult vasárnap egy gyulai oláh Aradra akart utazni, s Csabára érve, figyelmeztetve lett a conductor által, szálljon ki, s üljön át más vonatra, mivel ott a vonatok változnak. Ő azonban vagy nem tudta, vagy nem akarta a helycserét foganatosítani, s végre is a vonat indulásával utasunk folyton a régi helyén volt. Csabától Orosháza felé már jó ideig haladt a vonat, midőn a conductor a jegyet vizsgálván az atyafit megtámadta, s fenyegette, hogy ebből baj lesz Emberünknek sem kellett több. fogta magát s kiugrott, s vagy kettőt hemperedve lábra állt, s haladt vissza Csaba felé minden baj nélkül. Ebből is látni, mily sebesen halad ez a mi alföldi vonatunk.

Felelős szerkesztő és kiadó tulajdonos: Sipos Soma.

Egy jó családból való tiu
mint tanonc
azonnal alkalmazást nyerhet
Bartóky László

vas- és fűszerkereskedésében

B. Csabán.

